

Mentoring pro středoškolačky v technických a přírodovědných oborech

Marcela Linková

Koordinátorka mentoringového programu: Kateřina Cidlinská

Národní kontaktní centrum – ženy a věda

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Cíl programu

- Podpořit středoškolačky ve volbě genderově netradičních oborů vysokých škol
 - Technika
 - Přírodní vědy
 - Zatraktivnění vědeckých profesí pro ženy
 - podpora rovných příležitostí ve výzkumu a vývoji
- Motivace pro založení programu
 - Silná horizontální genderová segregace na českých vysokých školách a následně v praxi (př. elektrotechnika – kolem 5 %)
 - Analýza fungování genderových stereotypů na českých školách (sekundární analýza dat projektu Sociologického ústavu AV ČR *Genderové aspekty přechodů žáků mezi vzdělávacími stupni*)
 - 2004 dotazníkové šetření – studující se setkávají ve školách s genderově stereotypním přístupem, který ovlivňuje ambice chlapců a dívek, tedy volbu jejich kariérních drah

Proč formou mentoringového programu

- Ženám/dívkám se dostává méně neformálního mentoringu (stereotypy, faktor klonu, old boys' network)
- Hlavní funkce genderově orientovaného mentoringu
 - podpora kariéry
 - psychologická podpora
 - rolový model
 - (v dlouhodobém horizontu proměna tradičně mužského prostředí – mentoring jako jeden z nástrojů institucionální a kulturní změny)

Muži jako mentoři?

- **Přínosy:** muži si často neuvědomují bariéry, jimž ženy v tradičně maskulinních oblastech čelí
 - Díky mentoringu větší citlivost a vůle bariéry aktivně odstraňovat
- **Problematické aspekty pro naši cílovou skupinu:**
 - Neplnily by funkci rolového modelu
 - Potřeba co nejotevřenějšího vztahu mentee-mentor/ka
 - Věková skupina mentees (průměr 17) – ostych při komunikaci s mladým mužem, sexuální podtext mentoringových schůzek (obava z pasivizace mentees)

Historie programu I.

- **Pilotní kolo programu – letní semestr 2009**
 - V rámci projektu *Rovné příležitosti ve vědě a výzkumu: analýza genderových bariér a rozvoj talentů* (Bariéry) za finanční podpory MŠMT
 - 5 zkušebních mentoringových dvojic
 - tzv. one-to-one mentoring – osobní vedení jedné mentee (středoškolačky) jednou mentorkou (vysokoškolačkou)
 - Úkol mentorky - představit mentee svůj obor, zasvětit ji do vysokoškolského systému studia, poskytovat mentee rady a podporu
 - Konkrétní plán na individuální domluvě - mentee má možnost zaměřit se na to, co ji nejvíce zajímá
 - Co nejméně formální, kamarádský
 - Mentorky z ČVUT (škola dlouhodobě vykazující jedno z nejnižších zastoupení žen mezi studujícími – snaha změnit to – dnes provozují i vlastní projekt *Holky pozor!*, jehož cílem je přilákat dívky ke studiu na ČVUT)

Historie programu II.

- **Akademický rok 2010/11 – 1. oficiální ročník mentoringového programu**
 - 19 dvojic (Praha, Brno)
 - ČVUT, Vysoká škola chemicko-technologická (VŠCHT), Česká zemědělská univerzita (ČZU), Vysoké učení technické (VUT), Masarykova univerzita (MU)
 - Koncepte zůstala stejná + více kolektivních aktivit organizovaných koordinátorkou programu (diskuse s vědkyněmi, přednášky o pravidlech studia na vysokých školách a prevenci studijních a jiných problémů spojených s vysokoškolským studiem)
 - Mentees z gymnázií a středních škol z Prahy, Kladna, Liberce, Brna a jeho okolí
 - Nábor
 - Mentorky – inzeráty na webových stránkách univerzit, studentských organizací, ve školních časopisech, letáky, plakáty rozmístěné ve školách a také za pomoci jednotlivých vyučujících a rektorátů či komunikačních oddělení univerzit a fakult
 - Mentees – vyučující, plakáty, letáky, koordinátorka program na některých školách představila osobně

Historie programu III.

- 2. ročník – 2012
- ČVUT, VŠCHT, VUT, MU, Univerzita Palackého v Olomouci (UPOOL), Veterinární a farmaceutická univerzita Brno (VFU)
- 14 mentorek – 22 mentees
 - zavedení i skupin vedle dvojic z důvodu nevyváženého zájmu o některé obory mentorek
 - Orientace na mentees zejména z malých (neuniverzitních) měst (špatná zkušenost s mentees z Prahy – malý zájem)

Historie programu IV.

- 3. ročník – 2013
- ČVUT, VŠCHT, VUT, MU, UPOL, VFU, MFF UK (mat-fyz)
- 17 mentorek, 29 mentees
- Koncepční změna – mentee má (v případě zájmu o více oborů/škol) více než jednu mentorku
 - Reakce na hlavní motivace středoškolaček pro účast v programu: získat co nejširší přehled o studijních možnostech

Vytváření skupin - dvojic

- Prezentace mentorek na úvodní hromadné schůzce všech potenciálních účastnic programu po proběhnutí školení, které probíhá pro skupinu mentees a mentorek zvlášť
- Po skončení prezentace nemoderovaná konverzace mezi potenciálními mentees a mentorkami
- 14 denní lhůta na domluvu spolupráce mentee s mentorkou

Obory mentorek

- Konstrukce a dopravní stavby
 - Stavebnictví
 - Materiálové inženýrství
 - Technika a technologie v dopravě a spojích – letecká doprava
 - Počítačová grafika a interakce
 - Kybernetika a robotika
 - Molekulární biofyzika
 - Aplikace matematiky v ekonomii
 - Biomedicínské inženýrství
 - Genomika a proteomika
 - Mikrobiologie
 - Molekulární a buněčná biologie
 - Geografie
 - Zoologie
 - Veterinární lékařství
-
- Mentorky – od 3. ročníku výš, často i doktorandky (možnost ukázat školu z pozice studentky i vyučující)

Motivace účasti v programu I.

(zjištěno na základě úvodní schůzky před zahájením programu a především na základě závěrečných evaluací – dotazníky, skupinové diskuse)

Mentees

- **Poznat, jak to chodí na vysoké škole**
- **Pomoc s výběrem studijního oboru a školy**

Motivace účasti v programu II.

Mentorky

- **Pomoc s úspěšným přestupem ze střední na vysokou školu**
 - *„Sama bych tento program v době svého studia na gymnáziu uvítala. Nyní mám dobrý pocit z toho, že jsem někomu pomohla v rozhodování, kam na vysokou.“*
 - *„Když jsem byla na střední škole, hodně mě zajímalo, jak to na VŠ chodí. V mém okolí nebyl nikdo, kdo by VŠ studoval a kdo by mi poradil při volbě zaměření. Snažila jsem se chodit na dny otevřených dveří, navštěvovat veletrhy, ale nikdy jsem tam nedostala obecné informace ohledně chodu školy, ani informace o obtížnosti jednotlivých oborů a jejich bližší specifikaci.“*
 - *„sama jsem sice studovala průmyslovku, takže jsem měla k technice blíž, ale neorientovaná v nabídce, málem jsem skončila na oboru, který by mě velmi pravděpodobně nebavil.“*
- **Seznámit mentee s vlastním oborem a vědou v praxi**
- **Pomoci odbourat stereotypní představy o svém oboru**
 - *„ukázat, že jako holka můžu vystudovat technickou školu“*
 - *„Vystudovat se dá cokoli, ale udržet se v mužském prostředí stojí víc úsilí.“*
- **Vlastní benefity/osobní přínos**
 - Rozšíření sociální sítě v oboru i mimo něj
 - Přehled o jiných oborech a školách
 - Nové pohledy na vlastní obor a školu – zpětná vazba ze strany mentees
 - *„Lákala mě možnost sejit se s někým novým, dovědět se o aktuálním dění na středních školách a předat holkám trochu svých zkušeností.“*

Hlavní přínosy I.

Mentees

- **Zorientování se v nabídce studijních oborů a škol**
 - „Středoškoláci mívají zkreslené představy o studijních oborech. Mně osobně se ulevilo, že jsem se něco dozvěděla předtím, než se budu hlásit na vysokou.“
 - „...lépe (jsem) poznala Masarykovu univerzitu, a přestože jsem na ní původně nechtěla studovat, díky mentoringu jsem změnila názor.“
- **Získání insiderských informací** (jiných než je možné nabýt z webovek škol nebo dnů otevřených dveří)
 - „Nejužitečnější bylo setkání s vysokoškolskými vyučujícími, seznámení s prostředím a přiblížení oboru naší mentorky.“
 - „Je to dobrá příležitost poznat školu jinak, než se sama prezentuje, poznat ji z perspektivy studenta.“
- **Nasměrování ke konkrétním specializacím** (kromě náplně studia je mentorky seznámily i s možnostmi uplatnění po jejich absolvování na akademickém i neakademickém trhu práce)
- **Potvrzení si původních studijních a kariérních preferencí**
 - „Potvrdila jsem si svou plánovanou volbu školy a oboru a už nemám z vysoké školy strach.“
 - „Potvrdila jsem si, že se chci věnovat vědě.“
- **Přehodnocení původních studijních preferencí**
 - „Díky mentorce jsem zjistila, že daný obor pro mě nejspíš není zcela ideální, a začala uvažovat o jiném zaměření. Program bych proto doporučila všem, které si prozatím nejsou jisté, kam na vysokou.“
 - „Zjistila jsem, že by mě zajímaly obory, na které bych jinak ani nepomyslela.“
- **Nabytí pocitu jistoty a sebevědomí**
 - díky mentoringu získaly dívky kontakt na člověka, na něhož se mohou obrátit i během budoucího vysokoškolského studia, neboť většina mentees plánuje zůstat se svou mentorkou i nadále v kontaktu
 - „Díky mentorce jsem viděla, že i holka „na to má.““
- Je tedy vidět, že mentoring je úspěšný v naplňování svých základních funkcí (zmíněných na začátku prezentace)

Hlavní přínosy II.

Mentorky

- **Seznámení se s novými lidmi a více či méně příbuznými studijními obory**
- **Možnost nahlédnout (nejen) svůj obor z nové perspektivy** (díky dotazům a komentářům mentees)
 - *„Osobně hodnotím jako velice přínosnou nejen zkušenost komunikace se středoškolačkami, ale i poznání dalších studentek z naší univerzity a seznámení se s jejich obory.“*
- **Vyzkoušení a zlepšování vlastních komunikačních schopností** (hlavně pedagogických a popularizačních)
 - *„Zjistila jsem, že neumím tak dobře vysvětlovat, jak jsem si myslela, a začala jsem pracovat na zlepšení.“*
 - *„Naučila vysvětlovat závažná vědecká témata trochu odlehčeněji, obecněji, tak, aby je pochopila i studentka střední školy.“*
 - *„Je to prospěšné pro holky i pro mě. 😊“*
- **Relax, dobíjení energie**
 - *„Znovu nasát trochu té „mladické horlivosti“*

Hlavní problémy

- **nedostatečná rozmanitost nabízených oborů mentorek**
 - Důsledek: **problémy v komunikaci a s pasivitou mentee** (hl. ve dvojicích, kde mentorka a mentee na sebe jaksi „zbyly“ - mentorčin obor mentee spíše nezajímal. V některých případech sice došlo k pozitivnímu obratu, kdy mentee mentorčin obor nadchl, ale obecně byly tyto dvojice méně úspěšné a **pro mentorky to byl demotivující zážitek**)
- **Potřeba zlepšit komunikaci s VŠ – nyní zcela bottom up nábor** (hlavně bývalé mentorky z minulých ročníků + sněhová koule), **který vede k dublování oborů** (kamarádky ze stejného ročníku a oboru)
 - Dublování vede také k tomu, že mnoho mentorek se nakonec ročníku nezúčastní
- **Potřeba zlepšit komunikaci se SŠ - potřeba většího počtu potenciálních mentees**, který by zaručil i větší rozmanitost jejich preferovaných oborů
 - Aby nám zbytečně „neodpádávaly“ talentované mentorky
 - Nyní převažuje zájem o přírodovědné obory (zejména biologie)

Výzvy do budoucna

- Zajistit co nejpestřejší výběr oborů mentorek.
- Snaha vrátit mentoring oborově technickým vědám a specializacím, v nichž jsou ženy silně podrepresentovány.
- Zvýšit počet hromadných aktivit vzhledem k jejich velice pozitivnímu ohlasu ze strany středoškolaček i mentorek.
- S posledními dvěma výzvami souvisí i potřeba zvýšit počet mentees. Více středoškolaček znamená více různých preferovaných oborů, včetně těch výrazněji technických, a zároveň je předpokladem možnosti uskutečnit větší počet hromadných aktivit. Pokud má o hromadnou aktivitu v jednom městě zájem například jen třetina mentees s mentorkami z tohoto města, je zásadní rozdíl, pokud to znamená tři osoby nebo deset. Obzvláště vezmeme-li v potaz, že téměř vždy ještě někdo z přihlášených na poslední chvíli do programu nenastoupí. Při současném počtu mentees to totiž vedlo k bizarní situaci, kdy na aktivitu dorazilo 5 mentorek a jeden vyučující, a jen dvě mentees.

Kontakt

Kateřina Cidlinská

katerina.cidlinska@soc.cas.cz

Sociologický ústav AV ĀR, v.v.i.

Národní kontaktní centrum – řeny a věda

Jilská 1

110 00 Praha 1

Tel: 222 222 322